

Byla C-617/20

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2020 m. lapkričio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. lapkričio 11 d.

Pareiškėja:

E. G.

Skundą pateikę asmenys:

T. N.

N. N.

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen

<...>

Nutartis

Paveldėjimo byloje dėl
W. N., mirusio 2018 m. gegužės 21 d. Brėmene,

palikėjas

palikimo

dalyvaujant:

1. E. G., <...> Brėmenas,

pareiškėja

2. T. N., <...> Haga [Nyderlandai],

3. N. N., <...> Haga [Nyderlandai],

skundą pateikę asmenys

<...>

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Brėmeno apeliacinis apygardos teismas, Vokietija) 5-oji kolegija <...>

2020 m. lapkričio 11 d. nutarė: (orig. p. 2)

- I. Sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priims prejudicinį sprendimą dėl 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (toliau – Reglamentas Nr. 650/2012) 13, 28 straipsnių aiškinimo.
- II. Remiantis SESV 267 straipsnio antra pastraipa, pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui toliau nurodytus klausimus, prašant išaiškinti Reglamento Nr. 650/2012 13, 28 straipsnius:
 1. Ar įpėdinio pareiškimas dėl atsisakymo, kurį įpėdinis pateikia valstybės narės teismui, turinčiam jurisdikciją pagal įpėdinio įprastinę gyvenamąją vietą, laikydamasis toje valstybėje taikomų formos reikalavimų, pakeičia kitos valstybės narės teismui, į kurio jurisdikciją įeina paveldėjimas mirties atveju, pateiktiną pareiškimą dėl atsisakymo taip, kad jis laikomas įsigaliojusi pateikimo dieną (substitucija)?
 2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

Ar tam, kad pareiškimas dėl atsisakymo taptų galiojantis, atsisakantysis turi ne tik pateikti formos atžvilgiu galiojantį pareiškimą savo įprastinės gyvenamosios vietos teismui, bet ir informuoti apie pateiktą pareiškimą teismą, į kurio jurisdikciją įeina paveldėjimas mirties atveju?
 3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, o į antrąjį – teigiamai:
 - a. Ar tam, kad pareiškimas dėl atsisakymo taptų galiojantis, visų pirma tam, kad jis būtų laikomas pateiktu laikantis pateikimo vietoje taikomų šio pareiškimo pateikimo terminų, būtina, kad į teismą, į kurio jurisdikciją įeina paveldėjimas mirties atveju, būtų kreipiamasi valstybėje, kurioje yra šis teismas, leidžiama kalba?

- b. Ar tam, kad pareiškimas dėl atsisakymo taptų galiojantis, visų pirma tam, kad jis būtų laikomas pateiktu laikantis pateikimo vietoje taikomų šio pareiškimo pateikimo terminų, būtina teismui, į kurio jurisdikciją įeina paveldėjimas mirties atveju, persiūsti atsisakančiojo įprastinės gyvenamosios vietos teismo (**orig. p. 3**) dėl atsisakymo išduotus originalius dokumentus su vertimu?

III. Motyvai:

1.

2018 m. gegužės 21 d. Brėmene mirė 1945 m. sausio 4 d. gimęs palikėjas, kuris buvo Nyderlandų pilietis. Pareiškėja yra palikėjo našlė, antrasis ir trečiasis dalyviai – palikėjo anksčiau mirusio brolio palikuonys.

Pareiškėja 2019 m. sausio 21 d. notarinės formos dokumentu paprašė išduoti Bendrijos paveldėjimo pažymėjimą, kuriame būtų nurodyta, kad pagal įstatymą palikėjo turto 3/4 dalis paveldėjo pareiškėja, o po 1/8 dalį – skundą pateikę asmenys. Kadangi pareiškėja, rinkdama paveldėjimui pagal įstatymą įvertinti reikalingus dokumentus, susidūrė su sunkumais, paveldėjimo bylą nagrinėjęs *Amtsgericht Bremen* (Brėmeno apylinkės teismas) 2019 m. birželio 19 d. raštu pirmiausia kreipėsi į skundą pateikusius asmenis, informuodamas juos apie pateiktą prašymą išduoti paveldėjimo pažymėjimą. Kartu teismas paprašė atsiųsti tam tikrus konkrečiai nurodytus dokumentus. 2019 m. rugpjūčio 14 d. atėjo K. elektroninis laiškas, kuriame buvo nurodyta, kad skundą pateikę asmenys įgaliojo K. pasiteirauti apie palikimo būklę. Paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas paaiškino negalįs to padaryti ir pasiūlė kreiptis teisinės konsultacijos. Daugiau pareiškimų iš skundą pateikusių asmenų pusės tuo tarpu nebuvo. Po to, kai pareiškėja galiausiai pateikė būtinus dokumentus, 2019 m. lapkričio 22 d. raštu paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas, persiūsdamas prašymą išduoti paveldėjimo pažymėjimą, išklausė skundą pateikusių asmenų nuomonę dėl šio prašymo. Dar 2019 m. rugsėjo 13 d. skundą pateikę asmenys *Rechtbank Den Haag* (Hagos teismas, Nyderlandai) buvo pateikę pareiškimą dėl palikėjo palikimo atsisakymo; šis pareiškimas tenyksiame testamentų registre buvo įregistruotas 2019 m. rugsėjo 30 d. 2019 m. gruodžio 13 d. raštu –surašytu nyderlandų kalba – skundą pateikę asmenys paveldėjimo bylą nagrinėjusiam teismui pateikė *Rechtbank Den Haag* išduotų dokumentų kopijas. 2020 m. sausio 3 d. raštu paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas pranešė skundą pateikusiems asmenims, kad jų raštas ir dokumentai negalėjo būti priimti dėl to, kad nebuvo vertimo į vokiečių kalbą. Į tai (**orig. p. 4**) trečiasis skundą pateikęs asmuo 2020 m. sausio 15 d. raštu (vokiečių kalba) atsakė, kad palikimo buvo atsisakyta, pareiškimas pagal Europos teisę buvo nyderlandų kalba įregistruotas teisme, todėl vertimas nėra būtinas. Paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas atsakydamas nurodė į trūkstamą dokumentų vertimą ir atsisakymui taikomus terminus.

2020 m. vasario 27 d. nutartimi paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas pagal *FamFG* [*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit* (Įstatymas dėl teismo proceso šeimos bylose ir ypatingąją teiseną nagrinėjamosiose bylose), toliau – *FamFG*] 352e straipsnio 1 dalį nustatė paveldėjimo pažymėjimui išduoti būtinus faktus. Šį sprendimą, apie kurį skundą pateikė asmenys buvo informuoti 2020 m. kovo 6 d., abu pareiškėjai 2020 m. kovo 19 d. raštu (kurį teismas gavo 2020 m. kovo 27 d.) apskundė, reikalaudami pratęsti terminą tolesniems motyvams pateikti. 2020 m. liepos 30 d. skundą pateikė asmenys pateikė spalvotas *Rechtbank Den Haag* išduotų dokumentų kopijas su vertimu. Paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas pareikalavo pateikti originalius dokumentus; juos jis gavo 2020 m. rugpjūčio 17 d. 2020 m. rugsėjo 2 d. nutartimi paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas skundo nepatenkino ir pateikė bylą kolegijai, kad ši priimtų sprendimą. Motyvuodamas šią nutartį paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas nurodė, kad skundą pateikė asmenys tapo palikėjo (bendra)įpėdiniais, nes praleido palikimo atsisakymo terminą. Teismo teigimu, tam, kad atsisakymas būtų galiojantis, nepakako nei nurodyti, kad palikimo buvo atsisakyta Nyderlandų teisme, nei persiųsti dokumentų kopijas – buvo būtina atsiųsti dokumentų originalus, tačiau pastaruosius paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas teigia gavęs jau praėjus šešių mėnesių terminui, per kurį galima palikimo atsisakyti.

2.

Skundą pateikusių asmenų pateiktas apeliacinis skundas pagal *FamFG* 58 straipsnio 1 dalį yra leidžiamas ir pagal *FamFG* 59 straipsnio 1 dalį, 61 straipsnio 1 dalį, 63 straipsnio 1 dalį priimtinas. Todėl klausimą, ar palikimo buvo atsisakyta per nustatytą terminą, reikia išnagrinėti iš esmės.

- a. Kadangi skundą pateikė asmenys gyvena ne Vokietijoje, o palikėjas buvo Nyderlandų pilietis, paveldėjimo atvejui taikomos 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo (**orig. p. 5**) bei Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (toliau – Reglamentas Nr. 650/2012) nuostatos. Pagal jas jurisdikciją priimti sprendimą paveldėjimo byloje turi *Amtsgericht Bremen* kaip teismas, kurio apygardoje mirties dieną buvo palikėjo įprastinė gyvenamoji vieta (Reglamento Nr. 650/2012 4 straipsnis). Be to, paveldėjimo atvejui iš esmės taikoma Vokietijos materialinė teisė, nes šiuo atžvilgiu lemiamą reikšmę turi palikėjo įprastinė gyvenamoji vieta mirties dieną (Reglamento Nr. 650/2012 21 straipsnio 1 dalis). Tačiau, kitaip nei mano paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas, atsisakymo galiojimo klausimas vertintinas ne tik pagal BGB [*Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas), toliau – BGB] 1945 straipsnį. Veikiau dėl palikimo atsisakymo Reglamento Nr. 650/2012 13 ir 28 straipsniuose yra numatytos specialios nuostatos, reglamentuojančios jurisdikciją ir atsisakymo formą:

Pagal Reglamento Nr. 650/2012 13 straipsnį be teismo, kuris turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl paveldėjimo pagal Reglamento Nr. 650/2012 4 straipsnį, pareiškimą apie paveldėjimo atsisakymą gali priimti ir valstybės narės, kurioje atsisakantysis asmuo turi įprastinę gyvenamąją vietą, teismas; tai yra konkuruojančios jurisdikcijos atvejis <...> [nuorodos į nacionalinę teisinę literatūrą]. Atsisakančiojo asmens teismo teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal šiuo požiūriu autonomiškas Nyderlandų teisės nuostatas; skundą pateikę asmenys gyvena Hagoje – tai liudytų, kad teritorinę jurisdikciją turi *Rechtbank Den Haag*; nei matyti, nei buvo teigta, kad taip nėra. Be to, pagal 28 straipsnio b punktą pareiškimo dėl atsisakymo formai taikomos valstybės, kurioje yra pareiškimą pateikiančio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, teisės reikalavimai.

- b. Tiesa, nesutariama, ar vien pareiškimo dėl atsisakymo pateikimas pareiškimą pateikiančio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teisme reiškia, kad atsisakymas yra galiojantis paveldėjimo atvejį nagrinėjančiame teisme – vadinamoji substitucija (tokia, atrodo, yra vyraujanti nuomonė <...>) [nuorodos į teisinę literatūrą ir jurisprudenciją]. Besilaikantieji kitokios nuomonės mano, kad būtinas formos reikalavimus atitinkantis persiuntimas paveldėjimo atvejį nagrinėjančiam teismui <...> (**orig. p. 6**) <...> arba bet kuriuo atveju šio teismo informavimas <...> [nuorodos į teisinę literatūrą].

Kitokią nuomonę galima būtų grįsti reglamento 32 konstatuojamąja dalimi, kurioje nustatyta, kad asmenys, pasinaudoję galimybe daryti pareiškimus valstybėje narėje, kurioje yra jų įprastinė gyvenamoji vieta, turėtų patys informuoti paveldėjimo atvejį nagrinėjančią teismą apie tokių pareiškimų buvimą laikydamiesi paveldėjimui taikytinoje teisėje nustatytų terminų. Iš to galima būtų daryti išvadą, kad reglamento leidėjas rėmėsi tuo, jog pareiškimą pateikiančio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teismui pateiktas pareiškimas dėl atsisakymo teisinį poveikį įgauna tik tuomet, kai apie jį yra pranešama paveldėjimo atvejį nagrinėjančiam teismui. Tai visų pirma galėtų patvirtinti faktas, kad Reglamento Nr. 650/2012 13 straipsnyje – kitaip nei, pavyzdžiui, *FamFG* 344 straipsnio 7 dalyje – nėra numatytos pareiškimą pateikiančio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teismo pareigos informuoti paveldėjimo atvejį nagrinėjančią teismą apie gautą pareiškimą dėl atsisakymo.

- c. Taigi bylos baigtis, t. y. klausimas, ar skundą pateikę asmenys laiku atsisakė palikimo, priklauso nuo Reglamento Nr. 650/2012 14, 28 straipsnių aiškinimo.

Kadangi pagal Reglamento Nr. 650/2012 21 straipsnį šioje byloje taikytinoje materialinėje Vokietijos teisėje nėra *expressis verbis* nustatyta, kad palikimą būtina priimti (BGB 1942 straipsnis – savaiminio įgijimo principas, <...> [nurodyta teisinė literatūra]), skundą pateikę asmenys, laiku neatsisakė palikimo, tapo bendraipėdiniais (BGB 1943 straipsnis). Palikimo iš esmės

galima atsisakyti per 6 savaičių terminą, kuris pradedamas skaičiuoti nuo sužinojimo apie palikimo atsiradimą ir įpėdinio nustatymo pagrindą dienos (BGB 1944 straipsnio 1 dalis). Jeigu – kaip antai nagrinėjamoje byloje – įpėdinis įprastai gyvena užsienyje, atsisakymo terminas yra 6 mėnesiai (BGB 1944 straipsnio 3 dalis). Sužinojimas įvyksta tada, kai įpėdinis sužino, kad atsirado palikimas pagal BGB 1942 straipsnį. Tam jis turi būti patikimai sužinojęs apie aplinkybes, kurios gali būti pagrindas imtis veiksmų. Turėjimas sužinoti – taip pat nežinojimas dėl savo paties kaltės – nesukelia atsisakymo termino eigos. Lemiamą reikšmę turinti aplinkybė, kurią įpėdinis privalo žinoti, yra palikimo atsiradimas. Be to, paveldėjimo pagal įstatymą atveju – kaip antai (**orig. p. 7**) nagrinėjamoje byloje – reikšmės turi įpėdinio statusą pagrindžiantys šeiminiai santykiai (taip pat partnerystės) ir pirmesnės eilės įpėdinių nebuvimas ar išnykimas. Kolegija abejoja, ar 2019 m. birželio 19 d. paveldėjimo bylą nagrinėjusio teismo užklausa suteikė skundą pateikusiems asmenims būtinų – patikimų – žinių. Viena vertus, prie šio rašto nebuvo pridėtas prašymas išduoti paveldėjimo pažymėjimą, iš kurio būtų matyti įpėdinio nustatymo pagrindas (paveldėjimas pagal įstatymą). Kita vertus, paveldėjimo bylą nagrinėjusio teismo prašymas pateikti dokumentus rodė, kad su paveldėjimu pagal įstatymą susijęs tyrimas dar nebaigtas. Be to, skundą pateikę asmenys, būdami Nyderlandų piliečiais, neprivalėjo žinoti paveldėjimą pagal įstatymą reglamentuojančių Vokietijos teisės nuostatų, juolab kad tai buvo antros eilės paveldėjimas (BGB 1925 straipsnis). Ir pats paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas, skaičiuodamas terminą, nesirėmė tuo, kad skundą pateikę asmenys apie atsiradusį palikimą, kaip to reikalaujama pagal BGB 1944 straipsnį, sužinojo jau gavę minėtąją užklausa. Kolegija pritaria tokiai nuomonei. Apie palikimo atsiradimą skundą pateikę asmenys sužinojo vėliausiai 2019 m. rugsėjo 13 d., nes tą dieną jie pateikė pareiškimą dėl atsisakymo *Rechtbank Den Haag*, o tai rodo, kad jie manė tapę įpėdiniais.

- (1) Laikantis, kiek galima spręsti, vyraujančios nuomonės, pagal kurią remiamasi pareiškimo dėl atsisakymo substitucija, pareiškimas dėl atsisakymo būtų tapęs galiojančiu dar tą dieną, kai buvo pateiktas *Rechtbank Den Haag* – 2019 m. rugsėjo 13 d. BGB 1944 straipsnio 3 dalyje nustatyto termino būtų buvę laikomasi, skundą pateikę asmenys nebūtų tapę įpėdiniais.
- (2) Bet jeigu, atsižvelgiant į 32 konstatuojamąją dalį, visiška substitucija nepreziumuojama, gali būti, kad sprendžiant atsisakymo galiojimo klausimą papildomos reikšmės įgyja paveldėjimo bylą nagrinėjusio Brėmeno teismo sužinojimas. Bet tokiu atveju kyla klausimas, kokios formalios sąlygos turi būti įvykdytos tam, kad atsisakymas būtų galiojantis:
 - (a.) Jeigu pakanka paprasto paveldėjimo atvejį nagrinėjančio teismo informavimo (gal netgi paties atsisakančiojo kalba surašyto rašto), tai reikštų, kad atsisakymas tapo galiojantis 2019 m.

gruodžio 13 d. – taigi palikimo buvo atsisakyta per nustatytą terminą. Tas pats galioj, jeigu būtų reikalaujama, kad būtų pridėtos atsisakančiojo įprastinės gyvenamosios vietos teismo pareiškimo pateikimo momentu (**orig. p. 8**) išduotų dokumentų kopijos. Tokiu atveju paveldėjimo atvejį nagrinėjantis teismas turėtų nusiųsti užklausą kitos valstybės narės teismui ir gauti patvirtinimą (*FamFG* 26 straipsnis).

- (b.) Jeigu, atsižvelgiant į toje valstybėje, kur yra paveldėjimo atvejį nagrinėjantis teismas, galiojančią teisę (Reglamento Nr. 650/2012 21 straipsnio 1 dalis), būtų reikalaujama, kad apie atsisakymą būtų informuojama vokiečių kalba (GVG [*Gerichtsverfassungsgesetz* (Teismų santvarkos įstatymas), toliau – GVG] 184 straipsnis), tai būtų padaryta 2020 m. sausio 15 d. skundą pateikusių asmenų raštu; ir tokiu atveju atsisakymo termino būtų laikytasi. Ir šiuo atveju paveldėjimo atvejį nagrinėjantis teismas turėtų pats pasirūpinti gauti būtiną patvirtinimą (dokumentus) iš valstybės narės teismo.
- (c.) Vis dėlto preziumuojant – kaip tai padarė paveldėjimo bylą nagrinėjęs teismas –, kad atsisakymas, nepaisant Reglamento Nr. 650/2012 13 straipsnio, yra galiojantis tik tuomet, kai paveldėjimo atvejį nagrinėjančiam teismui persiunčiami valstybės narės teismo dėl atsisakymo išduotų dokumentų originalai su patvirtintu vertimu į paveldėjimo atvejį nagrinėjančio teismo kalbą, tai reikštų, kad nagrinėjamu atveju tai buvo padaryta tik 2020 m. rugpjūtį, vadinasi, atsisakymo terminas buvo praleistas. Tiesa, reikėtų pastebėti, kad toks aiškinimas menkai prisidėtų prie reglamentu siekiamo teisinio bendravimo Europoje supaprastinimo, nes tuomet suinteresuotas asmuo galėtų apie atsisakymą pareikšti tiesiai paveldėjimo atvejį nagrinėjančiam teismui.

<...>

(Parašai)

<...>

<...> [kopija]